

YEREL YÖNETİMDEN YEREL YÖNETİŞİME: POST-FORDİZM BAĞLAMINDA YEREL YÖNETİMLERİ ANLAMAK

Doğan BIÇKI *

M. Zahid SOBACI **

ÖZET

1980'lerden itibaren, yerel yönetimler çok önemli bir değişim sürecinden geçmekte ve bu değişim süreci, literatürde bir üst başlık olarak "yerel yönetişim" biçiminde kavramlaştırılmaktadır. Yerel yönetimden yerel yönetişime geçiş, yerel yönetimlere bakış açısı itibarıyla bir zihniyet değişimine işaret etmektedir. Fordizmden post-Fordizme geçiş sürecinin ve ortaya çıkardığı politik ve yönetsel sonuçların analizinin, günümüzde yerel yönetimler açısından yaşanan bu çok boyutlu değişimi daha iyi anlamak için bir fırsat sunduğu, bu çalışmanın arka planında yer alan temel düşüncedir. Bu çerçevede, çalışmanın amacı, Fordizmden post-Fordizme geçiş bağlamında, yerel yönetimlerin örgütsel yapısı, işlevleri, iş görme usulleri ve hareket alanı açısından yaşanan değişimi analiz etmektir.

Anahtar Kelimeler: Fordizm; Post-Fordizm; Küreselleşme, Yerel Yönetim; Yerel Yönetişim.

* Yrd. Doç. Dr., Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi

** Yrd. Doç. Dr., Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

FROM LOCAL GOVERNMENT TO LOCAL GOVERNANCE: UNDERSTANDING LOCAL GOVERNMENTS IN THE CONTEXT OF POST-FORDISM

Doğan BIÇKI *

M.Zahid SOBACI **

ABSTRACT

The local governments have going through a crucial process of transformation since 1980s and this process is being conceptualized as “local governance” as an umbrella term in the literature. The transition from local government to local governance refers a change in mentality related to local governments. The fact that the analysis of transition process from Fordism to post-Fordizm and the emerging political and administrative outcomes offers an opportunity in order to better comprehend this multidimensional change regarding local government is the fundamental idea in the background of this article. In this framework, the aim of this article, within the context of transition from Fordism to post-Fordizm, is to analyze the actual changes occurring in terms of the organizational structure, functions, procedures and field of action of the local governments.

Key Words: *Fordism, Post-Fordizm; Globalization, Local Government, Local Governance.*

* Asst. Prof., Çanakkale Onsekiz Mart University, Faculty of Sciences and Arts.

** Asst. Prof., Uludağ University, Faculty of Economics and Administrative Sciences

A. GİRİŞ

Son otuz yıldır, dünya genelinde yerel yönetimler çok önemli bir dönüşüm sürecinden geçmektedirler. Bu dönüşüm sürecinde, yerel yönetimlerin işlevleri ve yerel karar alma süreçlerinin doğası açısından ortaya çıkan birtakım değişiklikler, semsiye bir kavram olarak “yerel yönetim” başlığı altında tartışılmaktadır. Yerel yönetimden yerel yönetişime geçiş, yerel yönetimlere bakış açısı itibarıyla bir zihniyet değişimine işaret etmekte ve günümüzde bu birimlerin örgütsel yapılarının, işlevlerinin ve iş görme usullerinin yeniden yorumlandığına vurgu yapmaktadır.

Diğer yandan, yerel yönetimden yerel yönetişime geçiş, 1970’lerde yaşanan ekonomik krizlerin bir sonucu olarak politik ve yönetsel alanda ortaya çıkan değişimlerden bağımsız değildir. Bu çerçevede, bu çalışmanın arka planında yer alan temel düşünce, söz konusu geçiş sürecinin Fordizmin krizi ve bu krizin aşılması için sunulan ekonomik ve politik reçetelerle yakından ilişkili olduğudur. Başka bir deyişle, yerel yönetimden yerel yönetişime geçişin kökenlerinde Fordizmin krizi vardır. Fordizm’den post-Fordizme geçiş sürecinin ve ortaya çıkardığı politik ve yönetsel sonuçların analizi, günümüzde yerel yönetimler açısından yaşanan çok boyutlu değişimi daha iyi anlamak ve yorumlamak için bir fırsat sunmaktadır.

Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı, 1980’li yıllardan itibaren yerel yönetimlerde yaşanan değişimi, Fordizm/post-Fordizm bağlamında analiz etmektir. Bu doğrultuda, çalışmada, teorik bir zemin oluşturması için öncelikle yönetim ve Fordizm/post-Fordizm kavramları açıklanmaktadır. Ardından, küreselleşme sürecinde refah devletinin (Fordizmin) krizinin politik ve yönetsel alanda ortaya çıkardığı sonuçlar değerlendirilmektedir. Son olarak, söz konusu krizin doğurduğu sonuçların ışığında, Fordizm ve post-Fordizmin yerel düzeye yansımaları olarak, yerel yönetim ve yerel yönetişim arasındaki önemli farklar ortaya koyularak, yerel yönetimlerde yaşanan değişim resmedilmeye çalışılmaktadır.

B. TEORİK ARKA PLAN

1. Yönetişim

Yönetişim, 1990’lı yıllardan itibaren kamu yönetimi literatürüne giren ve bir ülkenin politik ve idari sistemine ilişkin yeni bir yapıya ve yeni bir yönetim tarzına vurgu yapan bir kavramdır. Bu kavram, ilk defa 1989 yılında, Dünya Bankası’nın (DB) Afrika’nın kalkınmasına odaklanan bir raporunda, “ülke meselelerinin yönetiminde politik gücün kullanımı” (1989: 60) şeklinde tanımlanmıştır. Yönetişim kavramı, başta DB olmak üzere bazı uluslararası örgütlerin katkılarıyla, zaman içerisinde anlam ve içerik itibarıyla genişlemiş ve derinleşmiştir. Bugün gelinen noktada yönetim kavramı, devlet-toplum ilişkilerinde ve devlet-piyasa ayrımında yaşanan bir zihniyet değişimine işaret etmektedir. Nitekim, kavramın kazanmış olduğu çok boyutluluğa vurgu yapan Zerrin Toprak’ın da belirttiği gibi, yönetim, “günün getirdiği gelişmelere açık, gelecek senaryosunda bugün taşıdığı anlamının daha da zenginleşebilmesine izin veren” bir kavramdır (Toprak, 2011: 4).

Genişleyen anlamıyla yönetim kavramı, bir yandan *politik ve yönetsel açıdan yeni bir sisteme*, diğer yandan üç sektör (kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum) arasındaki ilişkiler çerçevesinde *yeni bir yönetim tarzına* vurgu yapmaktadır.

Nitekim DB, 1994 yılında yayınladığı bir raporda, yönetişimin üç farklı yönünü ortaya koymuştur: i) politik rejimin yapısı, ii) kalkınma için bir ülkenin ekonomik ve sosyal kaynaklarının yönetiminde yetkinin kullanılma süreci ve iii) hükümetlerin politikaları tasarlama, oluşturma ve uygulama kapasitesi ve işlevlerini yerine getirebilme becerisi (World Bank, 1994: xiv). Söz konusu yönleri dikkate alındığında, yönetişim kavramının etkin, şeffaf ve hesap verebilir bir kamu yönetimi mekanizmasının yanı sıra; demokrasi, çok partili sistem, hükümetin meşruluğu, hukukun üstünlüğü, katılım, sivil toplum, insan hakları, basın özgürlüğü, devletin sorun ve çatışmaları çözüme yeteneği, idari kapasite ve vatandaş odaklı hizmet sunumu gibi meseleler ile yakından ilişkili kapsamlı bir gündemi içerisinde barındırdığını ifade edebilmek mümkündür (Sobacı, 2010: 314).

Bir sistem olarak yönetişim, egemenlik yetkisini kullanan erklerin nasıl bir zemin üzerine yapılandırılması gerektiğine, politik ve yönetsel aktörlerin güç ve yetkilerini kullanma tarzına, toplumun tümünü ilgilendiren çeşitli kamu politikalarının oluşturulması ve uygulanması sürecine dair bazı ilke ve özellikler öngörmektedir. Bu çerçevede, iyi ve güçlü bir yönetişim sisteminin özellikleri, politik meşruluk ve hesap verebilirlik; dernek kurma ve katılım özgürlüğü; adil ve güvenilir bir yargı sistemi; bürokratik hesap verebilirlik; bilgi ve ifade özgürlüğü; etkin ve verimli kamu yönetimi ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği olarak karşımıza çıkmaktadır (UNDP, 1995: 22).

Bir yönetim tarzı olarak yönetişim ise, “birlikte yönetme, birlikte düzenleme ve kamu-özel sektör işbirliği” mantığına dayanmaktadır (Rhodes,1996: 657). Yönetişimin doğasında “çok aktörlülük” ve “etkileşim” vardır. Bunlar, yönetimden yönetişime geçişi sağlayan iki temel unsur olarak belirtilebilir. Yönetimden farklı olarak yönetişim, merkezi yönetimin yanı sıra, yerel yönetimleri, özel sektörü, sivil toplum örgütlerini, hatta bireyi sisteme dahil etmekte ve bu aktörler arasında tek taraflı ve hiyerarşik değil, yatay bir ilişki öngörmektedir. Bu çerçevede, yönetişim çok aktörlü, adem-i merkeziyetçi ve kendisi yapmaktan ziyade toplumdaki diğer aktörleri yapabilir kılan ve yönlendiren ve etkileşime dayalı bir yönetim tarzını ifade etmektedir (Çukurçayır, 2003: 261).

Yönetişimin çok aktörlü doğasına işaret eder bir şekilde, Rhodes (1996: 657), günümüzde merkezi yönetimin hakim olmadığı çok merkezli bir devlet içerisinde, merkezsiz bir toplumda yaşadığımızı ifade etmektedir. Stoker ise (1998: 18), yönetişimin işbirlikçi ve etkileşimci doğasına vurgu yaparak, yönetişimin kolektif faaliyetlere katılan aktörler ve kurumlar arasında güç bağımlılığını önerdiğini ve sorunların çözümünü sadece idarenin güç ve yetkisine dayandırmadığını ifade etmektedir.

Bir yönetme tarzı olarak yönetişim, kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplumun işbirliğini ve vatandaş katılımını ön plana çıkarmaktadır. Böylece, alınacak belirli kararlardan etkilenecek tüm aktörleri birer paydaş olarak kabul etmekte ve mümkün olduğunca yerel düzeyde, tüm aktörlerin katılımıyla kararların alınmasını, politikaların oluşturulmasını ve hizmetlerin sunumunu öngörmektedir.

Zerrin Toprak’a göre, özel ve kamusal aktörlerin yer aldığı yönetişim modellerine, iyi örnekler olarak Kent Konseyleri ve Kalkınma ajansları gösterilebilir. Reform niteliğindeki bu mekanizmalar, yerel halkın bir araya gelerek kendi sorunlarının çözümüne katkı yapma imkanı sağlamakla beraber, “ bu yapılanmaları

anlayan ve felsefesine uygun” olarak pratiğe geçirilmesini talep edecek örgütlü gruplar var olmadığı takdirde işlevsiz kalabilecektir (Toprak, 2011: 7). Nitekim, yönetişim, bireyin siyasal ve toplumsal rolünün yeniden gözden geçirilmesini ve politik güç ve yetkinin farklı aktörler arasında yeniden paylaşılmasını öngören bir anlayıştır. Vatandaş, inisiyatif kullanan, irade gösteren, sorgulayan ve hesap soran aktif bir aktör pozisyonuna yükseltmektedir. Yönetişim içerisinde barındırdığı özellikleri ve benimsediği yönetme tarzı itibariyle, devlet-toplum ve devlet-piyasa karşılıklarını sorgulayan bir anlayışı gündeme getirmektedir. Devlet-piyasa ve yöneten-yönetilen arasındaki ilişkileri derinden etkilemekte ve dönüştürmektedir. Dolayısıyla, söz konusu ikilemlerde benimsediği piyasa-dostu tavrı ve vatandaş-merkezli bakış açısıyla yeni bir güç dengesine işaret etmektedir.

Sorunları çözmeye yeni bir yönetim tarzı olarak yönetişim, farklı mekansal ölçeklerde uygulanabilmektedir: *Küresel, Ulusal ve Yerel*. Küresel yönetişim, insanlığına ilgilendiren birtakım ortak sorunların çözümünün, tüm devletlerin bu sorunları sahiplenmesi gerektiği düşüncesine dayanmaktadır. Özellikle yirminci yüzyılın sonlarından itibaren, ulus devletler kendi iç mekanizmalarıyla çözemeyecekleri yeni ve insanlığın tümünü ilgilendiren birtakım ortak sorunlar ile karşı karşıya kalmışlardır. Günümüzde, ülkeler daha önce hiç karşılaşmadıkları ve çözüm bulma konusunda zorlandıkları bazı sorunlarla (internette işlenen suçlar, insanın kopyalanması, uluslararası terör, AIDS, küresel ısınma gibi) yüzleşmişlerdir. Ulusal sınırları aşarak karmaşıklaşan sorunlar, çözümleri noktasında devreye sokulacak politikaların da karmaşıklaşmasını ve devletlerin işbirliği içerisinde faaliyette bulunmasını beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda, küresel yönetişim, karşılıklı bağımlılık ilkesinin hakim olduğu ve ortak sorunları ortadan kaldırmak amacıyla ulus devletlerin işbirliği içerisinde hareket ettiği çok aktörlü bir yapıyı ifade etmektedir. Bu yapıda, ulus devletlerin dışında, uluslararası örgütler de önemli roller üstlenmekte ve onların oluşturduğu rejimler birçok konuda belirleyici olmaktadır.

Ulusal yönetişim, kuvvetler ayrılığı ilkesi üzerine inşa edilmiş, tüm toplumsal kesimlerin fikir, düşünce ve çıkarlarının temsiline imkan tanıyan ve vatandaşların tercihleri doğrultusunda karar alarak, etkin, verimli, şeffaf ve hesap verebilir bir kamu yönetimi aracılığıyla bu kararları uygulamaya gayret eden politik ve yönetsel sistem olarak ifade edilebilir. Bu sistem çerçevesinde, yönetişimin doğası gereği, sadece merkezi yönetimin hakim olduğu tek aktörlü yapı yerine özel sektör ve sivil toplum örgütlerinin de etkin olduğu çok aktörlü esnek bir yapı söz konusudur. Bu yapıda geçerli olan önemli ilkelerden biri, devlet, özel sektör ve sivil toplum arasında paydaşlığı öngören yatay bir ilişkinin varlığıdır. Ulusal yönetişim çerçevesinde, devlete biçilen rol kamusal hizmetleri üretmekten ziyade bu hizmetlerin sunumunu yönlendirmektedir.

Yönetişim kavramının ulusal düzeydeki etkileri konusunda oldukça farklı görüşler söz konusudur. Ulusal ölçekte yönetişime eleştirel gözle bakanlara göre, küresel yönetişimle birlikte ulusal yönetim düzeylerinde küresel aktörlerin belirleyici olduğu bir evreye girilmiş ve devletin rolü sadece düzenlemeye indirgenmiştir. Buna göre, yönetişim yaklaşımıyla “piyasa dostu” bir devlet oluşturulmaya çalışılmaktadır. Artık zengin ve yoksul ülkeler arasındaki ilişkileri açıklamakta kullanılan “bağımlılık” ve “emperyalizm” gibi kavramların yerine günümüzde “yapısal uyarlanma” kavramı kullanılmakta ve bu durum yönetişim yaklaşımıyla farklı

devletlere benimsetilmektedir (Zabcı Çulha, 2002: 162-163; Güzelsarı, 2003: 26-28). Yönetişim kavramının ulusal boyuttaki etkilerini olumlu değerlendiren görüşler ise, yönetişimin “devletin küçültülmesi” olarak algılanmasının yanlış olduğunu ve tam tersine yönetişim anlayışının ulus devletin sorun çözme yeteneğini arttırdığını ve toplumsal işbirliğini harekete geçirerek, ulus devlete çok önemli katkılar sağladığını iddia etmektedir (Çukurçayır, 2003: 268).

Yerel yönetişim ise, yönetişim sürecinin yerel yönetimlerle karşılıklı etkileşim içinde gerçekleştirilmesini ifade etmektedir. Bu kavram çerçevesinde, yerel nitelikteki politikaların oluşum süreçlerinde ve yerel kamusal hizmetlerin üretimi ve sunumunda yerel yönetimlerden ziyade özel sektör ve sivil toplumun etkinlik kazanması tartışılmaktadır (Palabıyık, 2003: 253-254,267). Türkiye’deki yerel yönetişim uygulamalarına kuramsal ve pratik açıdan önemli katkılar sağlamış olan Göymen’ in de belirttiği gibi (2010: 91-92), yerel yönetimlerin alternatif hizmet sunumlarının çerçevesi özelleştirme ile sınırlı değildir. Yerel yönetimler, sağlamakla sorumlu oldukları hizmetin niteliğine ve hizmetten yararlanacak olanların durumuna göre, kendi mali imkanları çerçevesinde kiralama, hizmet sübvansiyonu ve vergi teşvikleri gibi farklı araçlar kullanabilirler. Diğer yandan, yerel yönetişim, yerel aktörlerin bir ortaklık ilişkisi içinde yapabilir kılınmasını gerektirmektedir. Göymen’e göre ancak böylesine aktif bir ortaklık neticesinde bireylerin ve kurumların kente bağlılıkları sağlanabilir; kaynakların hakça dağıtımı yapılabilir; kentsel yaşanabilirlik ve sürdürülebilirlik temin edilebilir. Ayrıca, bu tür bir katılımcı anlayış, yerel yönetim uygulamalarına meşruiyet kazandıracığından temsili demokrasinin eksikliklerini de giderme olanağı vermektedir.

2. Fordizm ve Post-Fordizm

Fordizm ve post-Fordizm düzenleme yaklaşımına (Regulation Approach) ilişkin literatürde yer alan önemli kavramlardır. Düzenleme yaklaşımı, 1970’lerde Fransa’da ortaya çıkmış ve 1980’lerde ekonomik istikrar ve değişime ilişkin uzun dönemli devirlerin (long term cycles) dinamiklerini açıklamaya çalışan politik iktisatçılar tarafından zenginleştirilmiştir. Bu yaklaşım, II. Dünya Savaşı’ndan 1970’lerin ortalarına kadar devam eden ekonomik büyüme ve bu büyümenin sonrasında yaşanan krize dair modeller geliştirmeyi amaçlayan bir teori olarak uluslararası bir etki elde etmiştir. Birikim rejimi ve düzenleme tarzı, bu yaklaşım tarafından kullanılan iki önemli kavramdır. Bu kavramlar aracılığıyla, düzenleme yaklaşımı kapitalist gelişimi dönemleştirmeye çalışmakta, göreceli istikrarı ve uyumu açıklamakta ve yapısal krizleri yorumlamaktadır (Amin, 2000: 7-9).

1970’li yılların sonlarından itibaren, kapitalizmin gelişimi çerçevesinde yeni bir aşamaya geçildiği belirtilebilir. Kapitalizmin bu yeni aşaması, 1930-1970 dönemini kapsayan önceki evresiyle karşılaştırıldığında, çok farklı ekonomik, siyasal ve toplumsal sonuçlar doğurmaktadır. Bu bağlamda, Fordizm ve post-Fordizm, kapitalist gelişimin seyrinde yaşanan bu geçiş veya dönüşümü açıklamaya yönelik kavramlaştırmalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bir üretim biçimi olarak Fordizmin temelini, hareketli montaj hattı üzerinde gerçekleştirilen kitle üretimi oluşturmaktadır. Bu bağlamda, Fordizm, Taylor’ın en önemli temsilcisi olduğu “bilimsel yönetim anlayışı”na dayanmaktadır. Bu, yarı vasıflı işgücünün, olduğu yerde ve belirli bir zaman zarfında standartlaşmış tek bir işi

yapmasını gündeme getirmektedir. Fordizm, göreceli olarak kapalı ekonomilerde, kitle üretimine; artan verimliliğe; verimlilikle ilişkili olarak yükselen gelirlere; yükselen ücretlere dayalı olarak artan kitlesel talebe ve kitle üretiminin gerektirdiği donanım ve teknikleri geliştirmek amacıyla yapılan yatırıma dayalı bir büyüme modeli gerektirmektedir. Fordizm, ekonomik düzenlemenin toplumsal biçimi olarak, tekeli fiyatlandırma; toplu pazarlık; kitle tüketimine ilişkin normların genelleştirilmesine yönelik devlet-destekli toplumsal yeniden üretim ve toplu tüketimin araçları ve altyapısının sağlanması; sermaye ve emek arasındaki çatışmaların yönetimine devletin müdahalesini öngörmektedir. Ayrıca Fordizm, standartlaşmış kitle mallarının tüketimini ve bu standartlaşmış kolektif mal ve hizmetlerin bürokratik devlet tarafından sunulmasını benimsemektedir (Jessop, 2000: 253-254).

Kitlesel üretim ve tüketim, yarı-vasıflı işçi, toplu pazarlık, yönlendirilen bir ulusal piyasa ve merkezileşmiş örgütlenme Fordizmin yapısal özellikleri olarak ortaya çıkmaktadır. Montaj hattı bağlamında simgeleşen bu unsurlar, bu hatlar üzerinden devletin tüm birimlerine sirayet eden bir ekonomik kültüre yol açmaktadır. Bu ekonomik kültür, standart ürüne bağlılık, maliyet düşürmeye dayalı bir rekabet stratejisi, otoriter ilişkiler, merkezi plan ve detaylı iş tanımları çerçevesinde inşa edilmiş katı bir örgütlenme ile karakterize edilmektedir. Bu yapılanma ve kültür, sadece ekonomik alanda değil, politika ve kültürel alanlarda da kendisini göstermektedir (Murray, 1995: 49-50). Bu kitlesel üretim ve tüketime dayalı ekonomik sistemin sürdürülebilmesini destekleyen devlet biçimi, Keynesyen politikaları benimseyerek, ekonomik ve toplumsal yaşamda önemli işlevleri üstlenmiş olan refah devletidir.

Fordist refah devleti, 1973 yılındaki petrol şokuna kadar, özellikle olgunluk dönemi olarak adlandırılabilir olan 1945 ile 1965 yılları arasında, sistemin işleyişi için hayati önemde olan bazı yükümlülükleri yerine getirmiştir. Kitlesel üretimin büyük yatırımları gerektirdiği ve sermayenin karlılığı da istikrarlı talep koşullarına bağlı olduğu ölçüde devlet, savaş sonrası dönemde, sınıai çevrimleri uygun mali ve parasal politikalarla denetim altına almıştır. Bu tür politikalar kamu yatırımlarının, kitlesel üretim ve tüketimin büyümesi için gerekli olan ulaştırma, su, elektrik gibi kentsel altyapı alanlarına yönelmiş ve tam istihdamın sağlanmasına hizmet etmiştir. Paralel biçimde, kamu yönetimleri, sosyal güvenlik, sağlık, eğitim ve konut gibi kolektif tüketim harcamaları ile sosyal ücreti güçlü biçimde destekleyen adımlar atmışlardır (Harvey, 1997: 158). Bu durum kamu harcamalarının hacmini ve bileşimini gün geçtikçe artırmıştır. 1980'li yıllardaki neo-liberal politikalarla değişikliğe uğrayana kadar bu müdahaleci devlet biçimi devam etmiştir. 1970'lerin sonlarından itibaren, refah devleti ve onun birikim modeli olan Fordist sistem terk edilerek, post-Fordist olarak adlandırılan birikim rejimine geçilmiştir. Fordizm standartlaştırıcı kitlesel üretimi nasıl ki kendi kültür ve estetiğine sahipse, post-Fordizmin esnek biçimleri de kendi hayat tarzlarını üretmiştir.

Bu bağlamda, post-Fordizm, özel müşteri kitlelerinin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelen, sürekli olarak değişen piyasa taleplerini karşılayabilmek için son teknolojilerin ve yüksek vasıflı işgücünün kullanıldığı, kısa vadeli siparişe dayalı esnek bir üretim yöntemine dayanmaktadır. Fordizmin aksine, denetimi merkezden uzaklaştıran, işçileri yetkili kılan, üretimi gerçekleştiren ekipleri piyasada değişen ihtiyaçlara hızla ve bağımsız olarak uyarlanacak tarzda yapılandıran esnek ve dinamik

yönetim yapılarını gerektirmektedir. Post-Fordist düzende, işçiler ve yöneticiler arasındaki kalın sınır çizgileri kalkmakta ve artık işçiler de yüksek statüye, ödüllere ve iş doyumuna sahip olabilmektedir. Bu işçiler bazen yönetim kurullarında bile yer alabilmektedirler. Fordizmin aksine, işçinin emeğine yabancılaşmasıyla sonuçlanan endüstriyel çatışmanın yerini işçi ve işverenin iş üzerindeki uzlaşmaları almış gibi görünmektedir (Slattery, 2007: 441-442). Post-Fordist düzende işçi ve işveren arasında tesis edilen uzlaşma, yerel kamusal hizmetlerin sağlanması noktasında, yerel yöneticiler ile diğer hizmet sağlayıcıları ve sivil toplumla temsil edilen vatandaşlar arasında da sağlanmış gibi görünmektedir. İşçilerin işlerine karşı geliştirdikleri ortaklık duygusu ile yerel aktörlerin kentsel hizmetleri sahiplenmeleri arasında önemli bir benzerliğin olduğu görülmektedir.

Diğer yandan, post-Fordizmin gereksindiği esnek ve yenilikçi birikim tarzının oluşumunda bilgi ve iletişim teknolojileri çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu çerçevede, kitle üretimi yerine ürünlerde farklılaşma, vasıflı ve vasıfsız işgücünün farklılaşan ücretleri, müşterilerin tercihleri çerçevesinde farklılaşan mal ve hizmetlere artan talep, esnek üretimin gerektirdiği donanım ve süreçler ile yeni örgütsel formlara yeniden yatırım post-Fordizmin temel özellikleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Post-Fordizm bağlamında, hiyerarşik ve bürokratik örgütsel yapılardan daha esnek, düz ve yalın örgütsel yapılara geçiş gündeme gelmektedir. Post-Fordist düzende, özel sektörün karı, esnek üretim sistemleri veya esnek hizmet sunma yöntemleri tasarlama kapasitesine bağlıdır. Rekabet kalite ve performans; müşterilere duyarlılık ve değişen piyasa koşullarına daha hızlı cevap verebilme gibi fiyat-dışı faktörlere göre yaşanmaktadır. Post-Fordizmde, devlet müdahalesi Keynesyen stagflasyonu ortadan kaldırmayı; mali krizi çözüme kavuşturmayı; özel sektörle karşılaştırıldığında, kamu sektöründe daha yavaş olan verimliliği artırmayı ve bürokratik yönetim ve planlamanın katılıklarını ve işlevsizliklerini ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır (Jessop, 2000: 257-260). Dolayısıyla, Fordizmden post-Fordizme geçişin politik sonucu, yeni bir devlet biçiminin ortaya çıkışıdır. Bu devlet (neo-liberal devlet) ile Refah Devleti'nin öngördüğü yerel yönetim anlayışı farklıdır. Bu farklılık, en iyi şekilde “yerel yönetimden yerel yönetişime” ifadesinde anlamını bulmaktadır.

C. KÜRESELLEŞME VE REFAH DEVLETİNİN (FORDİZMİN) KRİZİ: YENİ YÖNETİM PARADİGMASI

Tarihsel süreçte, devlet olgusu sürekli olarak bir dönüşüm içerisinde olmuş ve farklı form ve isimlendirmelerle (liberal devlet, refah devleti, minimal devlet, jandarma devlet gibi) karşımıza çıkmıştır. Devlet, aldığı farklı formlar çerçevesinde ekonomik ve toplumsal yaşamda çok farklı roller üstlenmiştir. Esasında, devletin geçirdiği bu dönüşümler, kapitalizmin krizleri ve bu krizlere çözüm arayışları ile yakından ilişkilidir. Devletin geçirdiği söz konusu dönüşümleri üç dönemde değerlendirmek mümkündür: 1929 Ekonomik Bunalımı'na kadar geçerli olan “liberal devlet” dönemi; 1930-1970’li yıllar arasında kapsayan “refah devleti” dönemi ve 1980’li yıllardan buyana yürürlükte olan “neoliberal devlet” dönemi. Kapitalizmin krizleri, kendini yakın tarihte ve uluslararası boyutta 1930’lu ve 1970’li yıllarda göstermiştir. Dikkat çekici olan husus, bu dönemlerin aynı zamanda Fordizmden post-Fordizme geçişin gündeme geldiği zaman dilimlerine tekabül etmesidir. Söz konusu krizlerin politik alana yansımaları, devlete olan bakış açısında ve devletin rolü

konusunda farklı anlayışların ortaya çıkması olmuştur. Bu değişim, kaçınılmaz olarak devletin temel hizmet yürütücüsü olan kamu yönetimini teori ve uygulama boyutlarıyla derinden etkilemiştir.

Bilindiği üzere, dünya genelinde yaşanan 1929 Ekonomik Bunalımı'ndan sonra benimsenen Keynesyen politikalar ve refah devleti, ekonomik ve sosyo-politik alandaki bir uzlaşmayı ifade etmektedir. II. Dünya Savaşından sonra çok geniş mekansal ölçeklerde uygulama alanı bulan refah devleti, adil bir toplum düzeni tesis etmek ve ekonominin sağlıklı bir şekilde işlenmesini sağlayabilmek için toplumsal ve ekonomik yaşama müdahaleyi öngörüyordu. Aynı zamanda, bu müdahale özellikle alt yapı ve sosyal hizmetler alanlarında devletin doğrudan üretici olmasını da kapsıyordu (Jennings, 1991: 114-115; Şaylan, 1995: 65). II. Dünya Savaşı'ndan 1970'li yıllara kadar olan dönemde, devletin ekonomik ve toplumsal yaşama müdahalesinin artmasının bir sonucu olarak, kamu yönetiminin de örgütsel hacmi ve işlevleri genişlemiştir. Bu dönemde birçok bireysel ve toplumsal ihtiyaç, kamu hizmeti şemsiyesi altında bizzat devlet tarafından sunulmaya başlanmıştır. Bu yıllarda devlet, eğitimden sağlığa, konuttan kültüre, ticaretten sosyal yardıma kadar birçok alanda faaliyette bulunmuştur. Farazmand'ın ifadesiyle (2002: 130), 1930-1970 yılları arasında refah devleti, ulusal kalkınmanın, özel sektörün geliştirilmesinin, kamu hizmetlerini sunmanın, problemleri çözmenin ve insan haklarını korumanın lokomotifine haline gelmiştir.

Esping-Andersen'e göre, refah devleti aslında bir ideal tipi temsil etmektedir. Zira, yeryüzünde tek tip bütün uygulamaları birbiriyle örtüşen bir refah devleti formu yerine, kendi özgüllüklerini barındıran üç tip refah devleti rejimi geçerli olmuştur. Bunlardan birisi, "liberal" refah devletidir. Bu sistemde devlet yardımları esasen çalışan sınıfın alt gelir grubunda yer alan kısma yönlendirilmiştir. Bu modelin arketipleri olarak, Amerika, Kanada ve Avustralya sayılabilir. İkinci refah rejimi tipi, Fransa, Almanya ve İtalya gibi tarihsel olarak güçlü karpokratist-devletçi bir geleneğe sahip olan yerlerde vücut bulmuştur. Kilise tarafından şekillendirilen bu rejim, geleneksel ailenin korunmasını desteklemektedir. Bu nedenle, ev kadınları sosyal sigorta dışında bırakılmakta ancak aile yardımları anneliği teşvik etmektedir. Üçüncü refah rejimi türü ise, tüm rejimler içinde azınlığı temsil eden "sosyal demokrat" refah rejimidir. Önemli oranda İskandinav ülkelerinden oluşan bu grupta yer alan ülkelerde, asgari ihtiyaçların eşit düzeyde karşılanmasından ziyade evrensel sosyal hakların yeni orta sınıfı da kapsayacak düzeyde genişletilmesi hedeflemektedir. Devlet, aile kurumunun desteklenmesi yerine, doğrudan doğruya çocuğun, yaşının veya yardıma muhtaç olanın bakım sorumluluğunu üstüne almıştır (Esping-Andersen, 1998: 27).

Ülkeler arasındaki bazı uygulama farklılıklarına rağmen, refah devleti, bir ideal tip olarak "beşikten mezara" kendi vatandaşlarının asgari refah standardını garanti eden özel bir devlet türü olarak tasavvur edilmiştir. Fordist sistemle at başı biçimde yürürlükte olan ideal refah devleti, Fordizmin kriziyle beraber krize girmiştir. Zira, nihai kertede refah devleti de, Fordizmin cari olduğu özel sektör kârlarından elde edilen mali imkanlara dayanmaktadır. Birçok ileri kapitalist ülkede ortaya çıkan yapısal işsizlik, Fordist devleti, iki açıdan sıkıştırılmıştır. Bu ülkelerde bir yandan hasıllar düşmüş, diğer yandan refah devletinin temin edeceği sosyal yardımlara olan talep artmıştır. Böylelikle, Fordizmin sorunsuz işleyen çevrimi sıkıntıya girmiştir (Painter, 1995: 140).

1970'li yıllarda baş göstermiş olan krizden kurtuluşunun reçetesi olarak, sermayenin yeni coğrafyalara ve piyasalara açılımı öngörülmüştür. Esasında, küreselleşme ve ulus devlet arasındaki çekişmenin odağında, bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin de tetiklemeyle, hız kazanan küresel sermayenin sınır tanımayan akışkanlığı ve krizden kurtuluş reçetesinin bir parçası olarak küresel sermayenin yeni coğrafyalara açılma çabası vardır. Ulus devlet, sermayenin küreselleşmesi ve yeni bir küresel ekonomik düzen oluşturulmasında engel olarak görüldüğünden zayıflatılmak istenmiştir. Küreselleşme sürecinde, ulus devlet aşağıdan ve yukarıdan zayıflatılmaktadır. Bu bağlamda, siyasal, ekonomik ve toplumsal yaşamı düzenlemek için devletin egemenliğinde tuttuğu bazı yetkiler uluslararası örgütlere, bir kısım yetkiler ise ulus-altı birimlere (sub-national) devredilmektedir.

Bu nedenle, küreselleşme sürecinde ulus-devlet ortadan kalkmasa bile, çok önemli bir dönüşüm geçirmiş ve kamu yönetimi bu dönüşümün merkezinde yer almıştır. Bu dönüşümün ekonomik alandaki yansıması, Keynesyen politikardan monetarist politikalara geçiş iken; politik alanda ise hizmeti doğrudan üretmekten ziyade hakem rolüyle ön plana çıkan neoliberal devlet uygulamalarıdır. Nitekim Wilson (2000: 233-234), özellikle ekonomik küreselleşmenin yönlendiriciliğinde, devletlerin, serbest piyasa lehine ekonomideki rollerinden feragat ettiklerini, kamu iktisadi teşebbüslerini elden çıkarttıklarını, düzenleyici kurumlar gibi piyasa yapıları oluşturmada aktif rol aldıklarını, ekonomideki doğrudan yatırımlarını azalttıklarını ve refah devletinin gerektirdiği programlara yaptığı harcamaları kısıttıklarını ifade etmektedir.

Bu dönüşüm sürecinin kamu yönetiminin teorik boyutuna yansıması, yönetim paradigmasındaki değişimdir. Neo-liberal devlet anlayışıyla uyumlu bir şekilde, bu süreçte merkeziyetçi, katı, hiyerarşik ve bürokratik geleneksel yönetim anlayışından, daha esnek, yalın, adem-i merkeziyetçi ve piyasa temelli yeni bir yönetim anlayışına geçilmiştir. Kamu hizmeti, kamu yararı, kamu personeli gibi geleneksel kamu yönetiminin ön plana çıkardığı kavramlar, ciddi değişimlere uğramış ve özel sektör tarzı yönetim modelleri (toplam kalite yönetimi, stratejik yönetim, performans değerlendirme, kıyaslama, insan kaynakları yönetimi gibi) ve özel sektör kavramları (piyasa, rekabet, tercih, müşteri, memnuniyet gibi) kamu yönetiminin işleyişi ve hizmet sunumunda belirleyici noktaya gelmişlerdir.

1980'li yıllardan itibaren, devletler değişen toplumsal talepleri karşılama baskısını da göz önünde bulundurarak, piyasa temelli ve adem-i merkeziyetçi bir zihniyet çerçevesinde kamu yönetimlerini yeniden yapılandırmaya başlamışlardır. Dolayısıyla, gerek küreselleşmenin ulus-altı birimlere yetki devrini öngörmesi, gerekse devletlerin kamu yönetimlerinde reform yaparken adem-i merkeziyetçiliği temel ilke olarak benimsemesi yerel yönetimleri ön plana çıkarmıştır. Ancak, kamu yönetiminin örgütlenmesinde merkeziyetçi ve bürokratik bir anlayışı temel alan refah devleti (Fordizmin gerektirdiği devlet biçimi) ile piyasa temelli ve adem-i merkeziyetçi bir anlayışa vurgu yapan neoliberal devlet anlayışının (post-Fordizmin gündeme getirdiği devlet biçimi) öngördüğü yerel yönetimler, temel nitelikleri; hareket alanı ve iş görme usulleri itibarıyla birbirinden keskin farklılıklar sergilemektedir. Belki de, bu farklılıkları en iyi dile getiren ifade, *yerel yönetimlerden yerel yönetime geçiştir.*

D. YEREL YÖNETİMDEN YEREL YÖNETİŞİME GEÇİŞ

Fordizmden post-Fordizme geçiş, yerelin politik ve idari yapısında yerel yönetimden yerel yönetişime geçiş olarak karşılık bulmuştur. Yerel yönetimden yerel yönetişime geçiş, yerel politikaların oluşturulma sürecinin doğasını ve bu sürece dahil olan aktörleri, yerel yönetimlerin örgütsel yapısını, merkezi yönetimle ilişkisini, yerel hizmetlerin sunum yöntemlerini, yerel yönetimlerin hareket alanını ve hareket tarzını derinden etkilemiştir. 1980'lerden itibaren yaşanan değişimlerin neticesinde, yerel yönetimlere ilişkin geleneksel kuramların temel görüş ve argümanlarını sorgulamak zorunda kalmaları (Şengül, 1999: 11), söz konusu etkinin derecesine ışık tutması açısından önemli bir göstergedir.

Genel olarak, Fordist yerel yönetim ile post-Fordist yerel yönetim anlayışı arasındaki farklılıklara da vurgu yapacak şekilde, yerel yönetim ile yerel yönetişim arasında birtakım farklardan bahsedebilmek mümkündür. Yerel yönetimden yerel yönetişime geçiş bağlamında, ilk olarak, yerel karar alma ve politikaları oluşturma sürecinin doğasına ilişkin bir ayrışma gündeme gelmektedir. Goodwin ve Painter (1996: 636) tarafından da ifade edildiği gibi, analitik olarak “yönetişim”, yönetimden daha geniş bir kavrama işaret etmektedir. Yönetişim kavramının şekillendirmiş olduğu bir perspektiften bakıldığında, yerel düzeydeki ekonomik ve toplumsal yaşam, sadece seçilmiş yerel politik kurumlar tarafından değil, merkezi ve yerel düzeyden sivil toplum kuruluşları, özel sektör, medya, vatandaşlar, hatta uluslar-üstü kurumlar gibi seçilmemiş aktörlerin de dahil olduğu bir yapı çerçevesinde şekillendirilmektedir.

Yerel kararların alınması ve politikaların oluşturulması sürecinde, bu aktörler arasındaki ilişkilere dikkat çeken “yerel yönetişim” kavramı, yönetişimin çok aktörlü, ortaklaşmacı, işbirlikçi ve etkileşime dayalı doğasının yerel düzeye aktarıldığına işaret etmektedir. Bu, yerel nitelikteki kamu hizmetlerinin sunumu ve yerel halkı ilgilendiren sorunların çözümünde yeni bir yönetim tarzının geçerli hale geldiğini göstermektedir. Bu yeni yönetim tarzında, post-Fordizm öngörülerine uygun olarak, yerel düzeyde tüm bu aktörler arasında ve merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında hiyerarşik değil, belirli bir sorunun tarafları olmalarına dayanan yatay bir paydaşlık ilişkisi söz konudur.

İkinci olarak, yerel yönetimlerin örgüt yapısı ve işlevleri Fordizm ile yakından ilişkilidir. Başka bir deyişle, Fordist yerel yönetim, Fordist örgütsel formlar ile paralellik göstermektedir; hiyerarşik ve bürokratiktir. Fordist yerel yönetimlerin örgüt yapısını üç kavram karakterize etmektedir (Şener, 2003: 3):

- İşlevsellik: Yerel yönetimin örgütsel yapısının, belirli görev ve sorumlulukların etrafında bölümlendirilmesi,
- Tekdüzelik: Kamu hizmetlerinin sunumunda ortak standartların benimsenmesi,
- Hiyerarşi: Yukarıdan aşağıya doğru hareket eden sorumlulukla paralellik arz eden örgütlenme şekli.

Fordist ekonomik yapıda, ekonomik ve siyasal analizlerin temel birimi, ulus devlettir. Fordist düzen çerçevesinde, yerel yönetimler, Keynesci refah devletinin müdahaleci politikalarının yaşama geçirilmesi için önemli araçlar olmuşlar ve ulusal planlamanın bir parçası olarak yeniden dağıtımçı refah politikaları uygulamışlardır

(Şener, 2003: 3). Jessop'un ifadesiyle (2005: 308), "yerel ve bölgesel yönetimler asıl olarak ulusal ve sosyal politikalar için aktarım kayışı işlevi görmüşlerdir".

Refah devletinin yeniden dağıtım rolünü, vazgeçilmez bir devlet niteliği olarak önemseyen yazarlara göre, II. Dünya Savaşı sonrasında yürürlükte olan ulusal refah devleti rejimi, bölgelerarası uzun dönemli kaynak transferiyle sosyo-mekânsal farklılaşmaları gideren temel mekanizma olmuştur. Kent-ıçi çöküntü bölgelerinin temizlenmesi ve bölgelerarası gelişmişlik farklılıklarının görece azaltılmış olması, sistematik bir sosyo-mekânsal yeniden dağıtımın eseri olarak görülmüştür. Ancak, 1980 yıllardan sonra, devletin değişen rolü nedeniyle, sosyal güvenlik harcamalarında kesintiye gidilmesi, sosyo-mekânsal farklılaşmaları yeniden artırmıştır. Yeni durumda iktisadî alan, uluslararası rekabete açılarak serbest piyasa koşullarına göre şekillendirilmiştir (Swyngedouw, 1997:174). Paralel biçimde, yönetim paradigmasında yaşanan değişimin bir sonucu olarak, 1980'lerden itibaren, yerel yönetimlerin örgütsel ve işlevsel yapısı adem-i merkeziyetçi ve piyasa temelli bir anlayış çerçevesinde yeniden ele alınmıştır. Bu çerçevede, örgütlenme açısından daha esnek bir model benimsenmiş; özelleştirme ve kontrat yöntemi gibi uygulamalar aracılığıyla yerel nitelikteki kamu hizmetlerinin sunumunda sivil toplum ve özel sektör rol oynamaya başlamış ve performans değerlendirme ve stratejik yönetim gibi özel sektör tarzı yönetim teknikleri yerel yönetimlerde yaşama geçirilmeye çalışılmıştır. Böylece, post-Fordizmin mantığıyla uyumlu bir şekilde, yerel kamu hizmetlerinin tek bir elden ve tek bir standartta sunumu ortadan kalkmış ve vatandaşların değer ve tercihlerini önceleyen bir zihniyetle hizmetlerin sunulması ön plana çıkmıştır.

Ayrıca, yönetişim döneminde, yerel kamu hizmetlerinin sunumunda rutinin dışına çıkılarak, daha yenilikçi politikalar benimsenmiştir. Yerel yönetişime geçiş, düzenli aralıklarla yapılan seçimler sonucu oluşan yerel meclislerin yanı sıra, yerel halkın kendilerini etkileyen kararların alınması sürecine katılmasını sağlayan yeni mekanizmaları gündeme getirmektedir. Böylece, yerel halk belirli konulardaki fikir ve kanaatlerini iletmek ve sesini duyurmak için bir dahaki seçimi bekleme gibi bir zorunluluktan kurtulmaktadır. İlaveten, yerel yönetişim çağında, yerel yönetimlerin daha girişimci bir ruha sahip olması ve risk alması talep edilmektedir. Yerel yönetim ve yerel yönetişim arasındaki farklar çeşitli kriterler bağlamında Tablo 1'de detaylı bir şekilde gösterilmektedir.

Yerel yönetişime geçiş, yerel yönetimlerin hareket alanını da değiştirmiştir. 1980'lerden önce daha çok ulusal sınırlar içerisinde manevra alanına sahip olan yerel yönetimler, son otuz yıldır uluslararası ilişkilere ve işbirliğine çok daha açık yerel birimler haline gelmişlerdir. Yerel yönetimlerin hareket alanının değişmesi iki faktöre dayalı olarak açıklanabilir. Bunlardan ilki, uluslararasılaşmadır. Nitekim John (2000: 877), uluslararasılaşmanın geleneksel yerel yönetimden yerel yönetişime geçişte önemine değinmekte; yerel karar alıcıların ulusaşırı politik ve ekonomik örgütlerle işbirliği içerisinde bulunmasının onları daha karmaşık, değişken ve karşılıklı bağımlılığın hakim olduğu bir dünyanın parçası olmaya götürdüğünü belirtmektedir. Böylece, yerel talepler ile uluslararası talepler arasında bir diyalogun gelişmesine fırsat tanınmış olmaktadır. Bu çerçevede, uluslararası fikirler ve önkoşullar yerel siyaseti yönlendirirken, yerel fikirler de kendilerini uluslararası alana taşıma imkanı bulmuşlardır.

Tablo 1: (Fordist) Yerel Yönetim ve (Post-Fordist) Yerel Yönetişim Karşılaştırması

Faktörler	Yerel Yönetim	Yerel Yönetişim
Aktör Sayısı	Az	Çok
Hizmet Sunumu	Resmi ve seçilmiş yerel yönetim; Merkezîyetçi hizmet sunum birimleri.	Çok Aktörlü Yapı; Çeşitli hizmet sağlayıcıları.
Örgütsel Yapı	Bürokratik ve Hiyerarşik	Yalın ve Esnek
Yatay Ağlar	Kapalı	Yoğun
Uluslararası Ağlar	Az	Yoğun
Demokratik İlişki	Temsili	Temsili+ Yeni Mekanizmalar
Kullanılan Politikalar	Rutin	Yenilikçi
Merkezi Yönetim ile İlişkiler	Oldukça Yoğun Vesayet	Yatay İlişki
Hakim Ekonomik Anlayış	Keynesyen	Moneterist
Hakim İdeoloji	Sosyal Demokrat	Neoliberal
Hakim Söylem	Teknokratik	Girişimci

Kaynak: Goodwin ve Painter, 1996: 641-643 ve John, 2001: 17'den yararlanılarak oluşturulmuştur.

İkinci faktör ise, ekonomik rekabettir. Ekonomik rekabetin yerel yönetimlerin hareket alanını değiştirmesinin ve onları ön plana çıkarmasının arka planında, post-Fordist esnek üretim süreci ve teknolojik alanda yaşanan gelişmelerin sermayenin akışkanlığını artırması vardır. Küresel ekonomik sistemde rekabetin etkisiyle, sermaye mekan seçmeye başlamıştır. Sermayenin mekan seçmesine yerel yöneticilerin tepkisi, piyasayı memnun etmeye yönelik politikalar takip etmek ve sermayeyi kendi bölgelerine çekmeye çalışmak olmuştur (Mayer, 2000: 317; John, 2001: 10). Bu çerçevede, yerel yönetimler uluslararası faaliyetlere daha fazla ağırlık vermişler ve kendilerini dünya piyasasında satışa sunarak, ulusaşırı şirket ve uluslararası örgütlerle doğrudan müzakereye girmişlerdir (Mulgan, 1995: 207). Dolayısıyla, Fordist ekonomik sistemde ulus devletler arasında yaşanan rekabetin yerini post-Fordist sistemde kentler ve yerel yönetimler arasındaki rekabet almıştır. Sermayenin mekan seçmesinin yerel üzerindeki en önemli etkilerinden biri, geçmiş döneme oranla yerel yönetimlerin çok daha fazla uluslararası ağların üyesi olması ve sermayeyi cezbetmek ve uluslararası kuruluşlardan hibe ve kredi almak için projeler üretmeye çalışması olmuştur.

Kentlerin bağımsız birer aktör olarak uluslararası piyasada bir çeşit otonomi elde etmeleri, yerel kapasitenin geliştirilmesi açısından olumlu görünürken; konuya ulus devlet yetkilerinin aşındırılması olarak bakanlar açısından eleştiri konusu

olmaktadır. Eleştirel bakışa göre, kent yönetimlerinin, yenilenme söylem ve ideolojileriyle giderek özelleştiriliyor olması, kentsel krizlere çözüm getirmesi beklenen kamu yönetimini, problemin parçası olarak haline sokmaktadır (Goodwin, 1993: 148).

Son tahlilde, kapitalizmin genel eleştirisinden, yereldeki uygulamaların da payına düşeni alması doğaldır. Bunun dışında, etkileşime dayalı yönetim anlayışını önemsemesi; yerel kamu hizmetlerinin sunumunda kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum arasında görev ve sorumlulukları yeniden tanımlaması; yerel karar alma ve politika oluşturma süreçlerine birçok aktörü dahil etmesi ve yerel yönetimlerin hareket alanını genişletmesi nedeniyle, yerel yönetim, yerel siyasete ilişkin yeni bir bakış açısını ifade etmekte ve merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkilerinde, devlet-piyasa ilişkisinde ve yerel düzeydeki yöneten-yönetilen ilişkilerinde yeni bir denge ortaya çıkarmaktadır. Yerele dair bu yeni denge, post-Fordizmin öngörülleri ve gereklilikleriyle uyumludur.

E. SONUÇ

Yerel yönetimden yerel yönetişime geçiş sürecinin, Fordizmden post-Fordizme geçiş süreciyle eş zamanlı olarak yaşanması bir tesadüf değildir. Yerel yönetişime geçiş, yerel yönetimleri kuşatıcı nitelikte olan ekonomik, toplumsal ve siyasal çevrede yaşanan değişimlerin bir sonucudur. Bu bağlamda, Fordizmin krizi ve yeni bir üretim süreci ve sermaye birikim rejimi olarak post-Fordizmin ortaya çıkışı, yerel düzeyde yönetimden “yönetişime” geçişin ekonomik arka planını ifade etmektedir. 1980’den itibaren, yerel yönetimlerin temel nitelikleri, örgütsel ve işlevsel yapıları, hareket alanları ve yerel karar alma süreçlerinin doğası açısından yaşanan değişimi post-Fordizmden bağımsız olarak değerlendirebilmek mümkün değildir.

Post-Fordizmin, kapitalizmin dönemsel birikim krizlerinin aşılması için geliştirilen reçetenin bir parçası olması, günümüzde yerel yönetimlerin temel özellik ve niteliklerinin, kapitalizmin ekonomik ve yönetsel gereklilikleri çerçevesinde şekillenmesini zorunlu kılmaktadır. Esasında, bugün geline nokta, rekabetin ulus-altı birimler olarak yerel ve bölgesel yönetimler arasında yaşanması, söz konusu zorunluluğu teyit eder niteliktedir. Peter John’un yönetim çağında yerel siyaseti uluslararası talep ve koşulların şekillendirdiği iddiası, 1980’den sonra kapitalizmin kendi rasyonalitesi açısından gündeme getirdiği birtakım zorunluluklarla bir bütün olarak ele alındığında daha anlamlı hale gelmektedir. Sonuç olarak, yerel yönetimlerin 1980’li yıllardan bugüne geçirmekte oldukları dönüşümlerin anlaşılmasında bir üretim biçimi olarak post-Fordizmin işlevsel bir teorik arka plan sunduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

- AMIN, Ash, "Post-Fordism: Models, Fantasies and Phantoms of Transition", Post-Fordism: A Reader (Ed: Ash Amin), Oxford: Blackwell Publishers, 2000, s. 1-39.
- ÇUKURÇAYIR, Akif, "Çok Boyutlu Bir Kavram Olarak Yönetişim", Çağdaş Kamu Yönetimi I (Ed: Muhittin Acar ve Hüseyin Özgür), Ankara: Nobel Yayıncılık, 2003, s. 259-275.
- ESPING-ANDERSEN, Gosta, The Three Worlds of Welfare Capitalism, Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1998.
- FARAZMAND, Ali, "Administrative Ethics and Professional Competence: Accountability and Performance under Globalization", International Review of Administrative Science, 68, 2002, s. 127-143.
- GOODWIN, Mark ve PAINTER, Joe, "Local Governance, the Crises of Fordism and the Changing Geographies of Regulation", Transactions of the Institute of British Geographers, 21 (4), 1996, s. 635-648.
- GOODWIN, Mark, "The City as Commodity: The Contested Spaces of Urban Development", Selling Places, The City as Cultural Capital, Past and Present, (Ed: Gerry Kearns & Chris Philo), Oxford: Pergamon Press, 1993, s. 145-161.
- GÖYMEN, Karel, Türkiye'de Yerel Yönetişim ve Yerel Kalkınma, İstanbul: Boyut Yayın Grubu, 2010.
- GÜZELSARI, Selime, "Neo-Liberal Politikalar ve Yönetişim Modeli", Amme İdaresi Dergisi, 36 (2), 2003, s. 17-34.
- HARVEY, David, Postmodernliğin Durumu (Çev: Sungur Savran), İstanbul: Metis, 1997.
- JENNINGS, Edward T., "Public Choice and the Privatization of Government: Implications for Public Administration", Public Management: The Essential Readings (Ed: J. Steven Ott, Abbert J. Hyde ve Jay M. Shafritz), Chicago: Lyceum Books/Nelson-Hall Publishers, 1991, s. 113-129.
- JESSOP, Bob, "Post-Fordism and the State", Post-Fordism: A Reader (Ed: Ash Amin), Oxford: Blackwell Publishers, 2000, s. 251-279.
- JESSOP, Bob, Hegemony, Post-Fordizm ve Küreselleşme Ekseninde Kapitalist Devlet (Çev: Betül Yazar ve Alev Özkazanç), İstanbul: İletişim Yayıncılık, 2005.
- MAYER, Margit, "Post-Fordist City Politics", Post-Fordism: A Reader (Ed: Ash Amin), Oxford: Blackwell Publishers, 2000, s. 316-337.
- MULGAN, Geoff, "Kentin Değişen Yüzü", Yeni Zamanlar: 1990'larda Politikanın Değişen Çehresi (Ed: Stuart Hall ve Martin Jacques), (Çev: Abdullah Yılmaz), İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1995, s. 204-222.

- MURRAY, Robin, “Fordizm ve Post-Fordizm”, Yeni Zamanlar: 1990’larda Politikanın Değişen Çehresi (Ed: Stuart Hall ve Martin Jacques), (Çev: Abdullah Yılmaz), İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1995, s. 46-62.
- PALABIYIK, Hamit, “Yönetimden Yönetişime: Yönetişim, Kentsel Yönetişim ve Uygulamaları İle Yönetişimde Ölçülebilirlik Üzerine Açıklamalar”, Yerel ve Kentsel Politikalar (Ed: Akif Çukurçayır ve Ayşe Tekel), Konya: Çizgi Kitabevi, 2003, s. 225-277.
- PAINTER, Joe, “The Regulatory State: The Corporate Welfare State and Beyond”, Geographies of Global Change (Ed: R. J. Jonston, Peter J. Taylor ve Michael J. Watts), Oxford: Blackwell Publishers, 1995, s. 127-145.
- PETER, John, “The Europeanisation of Sub-national Governance”, Urban Studies, 37 (5-6), 2000, s. 877-894.
- PETER, John, Local Governance in Western Europe, London: Sage Publications, 2001.
- RHODES, R. A. W., “The New Governance: Governing without Government”, Political Studies, XLIV, 1996, s. 652-667.
- SLATTERY, Martin, Sosyolojide Temel Fikirler, (Yayın Haz. Ü. Tatlıcan & G. Demiriz), İstanbul: Sentez Yayıncılık, 2007.
- SOBACI, Mehmet Zahid, “Yönetişim ve Politika Transferi: Koşulluluk Bağlamında Bir Analiz”, Yönetişim: Kuram, Boyutlar, Uygulama (Ed: Mehmet Akif Çukurçayır, Hülya Ekşi Uğuz ve H. Tuğba Eroğlu), Konya: Çizgi Kitabevi, 2010, s. 311-339.
- STOKER, Gerry, “Governance As Theory: Five Propositions”, International Social Science Journal, 50 (155), 1998, s. 17-28.
- SWYNGEDOUW, Erik, “Excluding the Other: The Production of Scale and Scaled Politics”, Geographies of Economies (Ed: Roger Lee & Jane Wills), London: Arnold, 1997, 167-176
- ŞAYLAN, Gencay, Değişim, Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi, Ankara: İmge Kitabevi, 1995.
- ŞENER, Hasan Engin, “Yeni Sağ’ın Yerellik Söylemindeki Değişimi Anlamlandırmak”, Kamu Yönetimi Dünyası Dergisi, Yıl: 4, Sayı: 16, 2003, s. 2-8.
- ŞENGÜL, Tarık, “Yerel Yönetim Kuramları: Yönetimden Yönetişime”, Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt: 8, Sayı: 3, 1999, s. 3-19.
- UNDP, Public Sector Management, Governance, and Sustainable Human Development, Management Development and Governance Division, New York, 1995.
- WILSON, Graham, “A Special Symposium: The End of the Big State?”, Governance, 13 (2), 2000, s. 233-234.

WORLD BANK, *Governance: The World Bank's Experience*, Washington: World Bank Publication, 1994.

WORLD BANK, *Sub-Saharan Africa: From Crisis To Sustainable Development*, Washington: World Bank, 1989.

ZABCI ÇULHA, Filiz, "Dünya Bankası'nın Pazar İçin Yeni Stratejisi: Yönetişim", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 57 (3), 2002, s. 151-179.

